

liek priester. Of – ook dat is heel goed mogelijk – is zijn „metgezel” (een Bossche kennis?) misschien op instigatie zo „vriendelijk” geweest? In ieder geval stond Holwerda zeer afwijzend tegenover Panken en zijn Kempische vrienden. De conservator van het Rijksmuseum van Oudheden weigerde de overleden Panken de eer te geven die hem toekwam, toen hij een jaar later, op 25 nov. 1905, een voordracht hield in de algemene vergadering van het Provinciaal Genootschap. In zijn rede over Noordbrabantsche Oudheden verhief hij dr. Hermans hemelhoog; over Panken geen woord. ⁴⁾ Daarom geloven wij, dat de geheimzinnige archeoloog, zo die niet Holwerda zelf is, althans in zijn naaste omgeving gezocht dient te worden. Men ziet: Ook in vroegere jaren boterde het niet altijd zo best tussen de mannen van de archeologie.

H.MANDOS

ARCHEOLOGISCH OVERZICHT VAN DE GEMEENTE BLADEL

Deze gemeente omvat de kerkdorpen Bladel en Netersel. Zij strekt zich als een langgerekte smalle strook uit langs de westzijde van het riviertje de Grote Beerze, dat grotendeels als grensscheiding dient met de gemeente Hoogeloon c.a. ¹⁾

Bladel en Netersel waren reeds vroeg in de prehistorie bewoond, want verscheidene vindplaatsen van bewerkt vuursteenmateriaal wijzen er op, dat hier reeds *mesolithische* jagers hebben rond gezworven. Flinke concentraties van dit silexmateriaal werden aangetroffen bij „de Muilen” (2)²⁾, vlak langs de weg Bladel-Netersel (Brabantia 1954, p.46-47). Vrij veel silexmateriaal werd ook aangetroffen bij „Kriek Schoor”, tussen de samenvloeiing van Grote Beerze en het Dalem's Stroomke (7). Meer verspreide vondsten werden gevonden langs de Beerze ten noorden van „de Hofstad” en zuidelijk van de Bladelse dorpskern (7). Ook langs de uiterste noordgrens der gemeente lagen verspreide silexartefacten, zonder dat van een sterke concentratie kan worden gesproken (niet op de kaart aangegeven). Uit het *Neolithicum* (ongeveer 2000 v.Chr.) dateren enige stenen bijlen die te Bladel werden gevonden. Drie van deze vuurstenen bijlen langs de Grote Beerze, een paar honderd meter ten noorden van de weg Bladel-Hapert (4). Twee dezer bijlen zijn (of waren in 1950) in het bezit van Dr. de Groot te Hapert. Eén der bijlen werd gevonden door J.Bayens en de andere door J.van Laarhoven te Bladel. Een smalle beitel van vuursteen werd op ongeveer dezelfde plaats aangetroffen en was in 1950 in het bezit van B.Swalen,

4) Handel. Prov. Gen. 1903-1909. p.31.

1) Vanwege de langgerekte vorm der gemeenten werden de vindplaatsen van Bladel en Hoogeloon op één kaart samen gebracht (zie kaart).

2) De nummers corresponderen met die op de kaart.

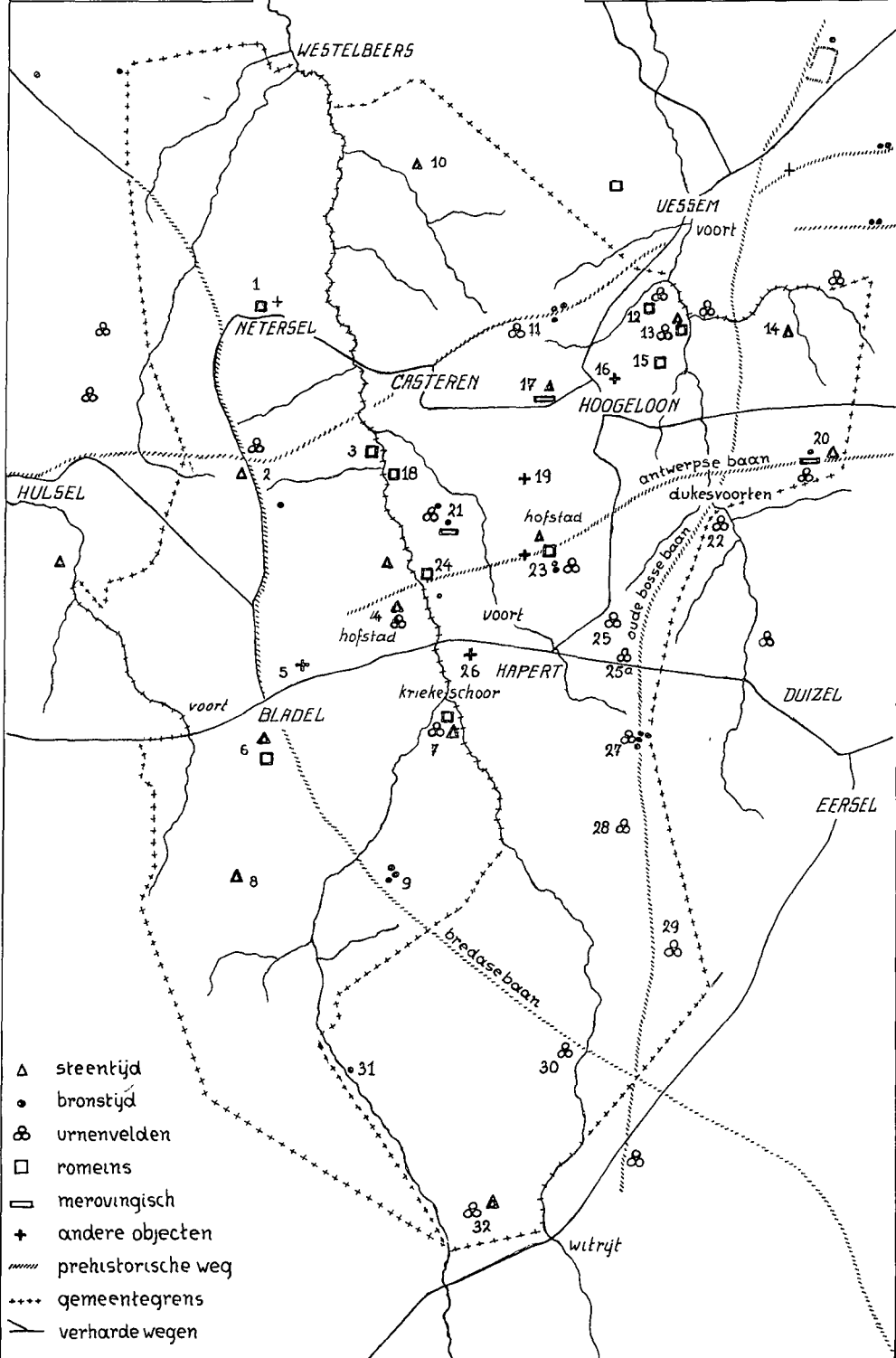
destijds kapelaan te Hapert. Het beitelkje heeft de typische vorm der bijlen van de Vlaardingencultuur. Bij Egypte (4) werd een dergelijk bijtje gevonden in 1960 (Knippenberg 1963, p.122). In het Rijksmuseum van Oudheden te Leiden wordt een zeer grote, ruim 25 cm. lange, bijl bewaard die uit Bladel afkomstig is (vindplaats niet nader bekend). De voorlopige Lijst van Nederl. Monumenten vermeldt (op p.40) zonder verdere gegevens: stenen wapenen in deze gemeente gevonden.

De *Bronstijd* (1600-800 v.Chr.) is vertegenwoordigd door minstens twee groepen grafheuvels. Eén hiervan lag oostelijk van de weg Bladel-Netersel (2). Tijdens een herontginning werden hier twee urnen gevonden op een perceel van de Heer B.Gijsbers. Het waren Drakensteinurnen uit de Bronstijd. Bij het onderzoek (Beex 1955) bleek dat de heuvel, waarin deze urnen vroeger waren geplaatst, bij een vroegere ontginning tot op het oudoppervlak was geëgaliseerd. Tijdens de herontginning was de helft van de heuvel nog één meter dieper afgegraven. De gespaarde helft toonde de sporen van een driedubbele paalkrans waarmee de heuvel vroeger was omgeven. Er werd nog een klein boomkist-graf met crematieresten aangetroffen en van een ander graf was slechts een zeer klein gedeelte nog intact.

Een andere groep grafheuvels (9) ligt langs de Bredasebaan vlak bij de buurtschap „Klein Terkooien”. De groep bestaat uit een tweetal grote en twee of drie veel lagere heuvels. De groep werd tot nu toe niet onderzocht, maar uit proefboringen blijkt, dat de heuvels uit heideplaggen zijn opgebouwd en dus hoogstwaarschijnlijk tot de Bronstijd gerekend moeten worden. P.N.Panken vermeldt, dat de pastoor van Netersel enige grafheuvels in zijn parochie wist liggen (Panken 1845). Mogelijk hebben deze gelegen langs de weg van Netersel naar Esbeek. Hier werden enige jaren geleden bij een ontginning een paar heuvels geëgaliseerd, waarrondom volgens de dragline-machinist sporen van een paalkrans waren te zien. In 1959 werd bij de Gelderse Hoef een bronzen kokerbijl gevonden, welke in de collectie Beekvliet wordt bewaard (Knippenberg 1963, p.122).

Uit de *periode der urnenvelden* (van 800 v.Chr. tot het begin onzer jaartelling) kennen we te Bladel enige plaatsen met urnvondsten. Nog geen dezer urnenvelden werd tot nu toe officieel onderzocht.

De heer J.Verhoeven te Bladel deelde mij mede dat er vroeger urnen waren gevonden bij „de Muilen” (2), oostelijk van de weg Bladel-Netersel. Volgens de heer J.Dirks oud-gemeenteontvanger te Bladel zijn er ook urnen gevonden langs de Grote Beerze nabij „de Hofstad” (4). Zeer veel urnscherven werden ook aangetroffen bij „Kriek Schoor” (7). De eigenaar, de heer Plasmans uit Hapert deelde mij mede, dat tijdens de ontginning overal kringen in de grond waren te zien. L.Stroobant vermeldt in *Taxandria* (Turnhout 1907, p.105), dat te Bladel urnen zijn gevonden op „het Galgen-

veld". Deze plaatsnaam kon tot nu toe niet gelokaliseerd worden. In het Museum van het Prov. Genootschap te 's-Hertogenbosch wordt een urn uit Bladel bewaard, maar de juiste vindplaats kon ik niet achterhalen. Uit de *romeinse periode* is de zeer belangrijke vindplaats bekend ³⁾ bij „Krieke Schoor". Het terrein tussen de samenvloeiing van Grote Beerze en het Dalemstroomke (7) vertoonde voor enige tientallen jaren nog enige wallen en grachten die misschien bij deze nederzetting uit de romeinse tijd hebben behoord (er ligt hier ook een ouder urnenveld en een mesolithische nederzetting). Reeds vroeger werden hier enige kruiken en munten (Trajanus) gevonden (Byvanck, 1947, p.83). Daar de kruiken gaaf werden aangetroffen, is het waarschijnlijk dat ze in een graf waren geplaatst. Onlangs werd hier een eerste begin van een onderzoek gemaakt, waarbij sporen van een rechthoekig houten gebouw werden aangetroffen. De sporen bestonden uit drie rijen palen, die het dak van een gebouw moesten ondersteunen. Behalve enige munten en fibulae heeft dit voorlopig onderzoek een zeer groot aantal scherven van romeins en inheems aardwerk opgeleverd. Het onderzoek was echter te gering van omvang om een duidelijk beeld van dit vrij grote complex te verkrijgen (Het noordelijk gedeelte van het terrein is inmiddels geheel afgegraven.). Een andere vindplaats (3) ligt langs de Grote Beerze ongeveer 300 m. noord-westelijk van de Casterse watermolen. Op deze plaats trof ik een groot aantal romeinse scherven aan, waaronder grote fragmenten van een dolium (voorraadsvat). Op het perceel was een klein maar vrij diep kuiltje, dat waarschijnlijk een (thans ingestorte) drinkwaterput is geweest. Vermoedelijk hebben we ook hier te doen met een woning uit de romeinse tijd. In de literatuur is deze vindplaats niet bekend.

Te Netersel werden vlak bij de vroegere kerk romeinse munten gevonden van Julius Caesar, Vespasianus en Antoninus (Hermans 1865, p.86).

In 1839 werd te Bladel ook een romeins kruikje gevonden. De vindplaats staat in de literatuur niet nader aangegeven (Hermans, 1865, p.86).

In „Egypte", zuidelijk van de Bladelse dorpskern, werd een beeldje gevonden, dat waarschijnlijk uit de romeinse periode dateert en een grote blauwe kraal die vermoedelijk ook uit deze periode dateert (Knippenberg 1963).

Uit de *Merovingische periode* zijn van Bladel of Netersel tot nu toe geen vondsten bekend.

Wat de *andere objecten* betreft moet als archeologisch zeer belangrijk aangemerkt worden de plaats van het voormalig kerkje van Netersel en de naaste omgeving hiervan. Het kerkje werd in de twintiger jaren gedeeltelijk gesloopt en de plaats met het omgevende kerkhof is thans een grote puin-

3) In de literatuur staan de vondsten van dit terrein dikwijls onder Hapert vermeld.

hoop en wordt als kippenren gebruikt. In veel literatuur wordt deze plaats met naaste omgeving genoemd als het „Platella Villa” waar, in 921, Dirk I met het graafschap Holland werd beloond door Karel de Eenvoudige. Holwerda achtte het belangrijk genoeg om in de omgeving enige stenen funderingen vrij te leggen. Hij trof er resten van een middeleeuwse boerderij of woning aan, die met grachten was omgeven. Veel resultaat leverde dit onderzoek niet op. (Holwerda, 1924).

De op het kaartje aangegeven oude wegen zijn gedeeltelijk reeds besproken bij het archeologisch overzicht van Hoogeloon (Beex, 1964). Alleen over de Bredase baan werd geen nadere verklaring gegeven, omdat deze grotendeels door de gemeente Bladel loopt. Deze oude weg heeft eens als handelsweg dienst gedaan tussen Breda en Maastricht. Het verlengde van deze weg draagt in Alphen nog de naam Maastrichtse Baan. Deze handelsweg heeft vooral in de tweede helft der achttiende eeuw in de belangstelling gestaan, toen het er omging of de weg vanaf Luik naar het noorden over Eindhoven naar 's-Hertogenbosch zou worden verhard dan wel de weg via Lommel naar Breda (de Bredase Baan). Breda verloor het daarbij van Eindhoven en 's-Hertogenbosch en de Bredase Baan is bijna overal nog een zandbaan (Vercauteren 1958). Gezien de talrijke archeologische vondsten er langs schijnt deze route ook in de prehistorie reeds te hebben bestaan.

Literatuur

Brabantia 1954 – Oudheidkundige opgravingen in Noord-Brabant. Brabantia jrg. 3, 1954, p.46 en 47.

Beex 1955 – G.Beex, Een geslechte grafheuvel te Bladel. Brabants Heem, VII, 1955, p.26-32.

Beex 1964 – G.Beex, Archeologisch Overzicht van de gemeente Hoogeloon c.a. Brabants Heem, XVI, 1964, p.98-110.

Byvanck 1947 – A.W.Byvanck, Excerpta Romana d.III, 's-Gravenhage 1947, p.83.

Hermans 1865 – C.R.Hermans, Noordbrabants Oudheden, 's-Hertogenbosch 1865.

Holwerda 1924 – J.H.Holwerda in: Oudheidk. Meded. Nieuwe Reeks V, 1924.

Knippenberg 1963 – W.H.Th.Knippenberg, Terracotta beeldje uit Bladel. Brabants Heem. XV. 1963, p.122-124.

Vercauteren 1958 – Dr.F.E.M.Vercauteren, De aanleg van de straatweg Best-Lommel als deel van de verbinding 's-Hertogenbosch-Luyk (1745-1818). Bijdrage tot de sociale en economische Geschiedenis van het Zuiden van Nederland, V, Nijmegen 1958.

G.BEEX